

ТИББИЁТ ХОДИМЛАРИ БИЛАН “ОЧИҚ МУЛОҚОТ”НИНГ МАНТИҚИЙ ДАВОМИ БЎЛГАН УЧРАШУВ

Президент Шавкат Мирзиёев 26 октябрь куни Тошкент шаҳридаги бир қатор тиббиёт муассасалари фаолияти билан танишиди.

Давлатимиз раҳбари дастлаб Учтепа туманидаги 22-оиласи поликлиникани бориб кўрди.

Уч каватли ушбу замонавий муассаса 19 та маҳалладаги 56 минг нафар ахолига хизмат кўрсатади. Бунинг учун болалар ҳамда физиотерапия бўлимлари, кундузги стационар, мутахассисларини хоналари ва лабораторияларда зарур шароити яратилган. Шу йил 18 марта "очиқ мулокот"да берилган топширикка кўра, бу поликлиникага ҳам замонавий физиотерапия усуналари кептириб ўрнатилган.

Шунингдек, бепул тарқатиладиган дорилар хонаси, шифокор қабулидан олдинга кўрик хонаси ташкил этилган. 65 нафар шифокор ва кўплаб ҳамширалар беморлар дардига дармон бўлаёт.

Давлатимиз раҳбари поликлиникадаги шароитларни кўздан кечирди, тиббиёт ходимларни билан сұхбатлашди.

— Тиббиёт — ёшу қари, ҳаммага даҳлор энг катта давлат хизмати. Шунинг учун бу соҳага доимий эътибор қаратиб келяпмиз. Бирламич бўйинни "пастга тушириш"га ҳаракат қиляпмиз. Албатта, ўзгариш бор: янги

шифононалар очиляпти, поликлиникалар жиҳозланяпти. Лекин хали етиб борилмаган хонадонлар ҳам бор. Малакали тиббиёт хизматларининг ҳар бир оиласига кириб боришини таъминлаш, бунда этиёжманд инсонларга алоҳида ёндашиб керак, — деди Шавкат Мирзиёев.

Мулокотда ахолининг тиббиёт маданиятини ошириш, касалликларининг оддина олиш масалалари ҳақида сўз борди.

— Кўп ҳолларда касалликни инсоннинг ўзи келтириб чиқаради: кам ҳаракат бўлади, тўғри овқатланмайди, соғлигига қарамайди. Буни бирламич бўғин кенг тушунтириши керак. Ахолини дори билан эмас, профилактика билан соғломлаштириши зарур. Одамларнинг ўз соғлигига эътиборини кучайтириш, скрининг текширувларини мунтазам ўтказиб бориши керак, — деди давлатимиз раҳбари.

Шу ерда сайдер текширувларда фойдаланиладиган маҳсус транспортлар ҳам кўздан кечирилди.

Президент Шавкат Мирзиёев Республика шошилини тиббиёт ёрдам иммий марказидаги барои этилган янги хирургия мажмусаси фаолияти билан танишиди.

Республика шошилини тиббиёт ёрдам илмий маркази кўп тармоқи бўлиб, у шошилини тиббиёт ёрдамнинг барча йўналишлари бўйича, шу жумладан, катталар ва болалар учун жарроҳлик, терапевтик, педиатрик, кўйиш-токсикологик ҳамда фавқулодда ва ихтиослашган тиббиёт ёрдам кўрсатади. Россия, Туркия, Австрия, Германия, Финляндия, Жанубий Корея, Япония каби давлатлар билан иммий ҳамкорлик олиб борилмомда.

Янги хирургия мажмусаси кардиохарроҳлик, трансплантология, нейро-кон томир жарроҳлиги ва реанимация бўлимлари фаолияти юритади. Уларда йилига 3 минг нафарга беморга юкори технологияни тиббиёт ёрдам курсатилиди.

Шу ерда соғлини сақлаш тизимида амалга оширилаётган ишлар ва келгусидаги устувор музифалар юзасидан видеоселектор йигилиши бўйлиб ўтди.

Матбуумки, жорий йил 18 марта куни давлатимиз раҳбари тиббиёт ходимлари билан "очиқ мулокот" ўтказган эди. Бугунги йигилиш ўша мулокотнинг мантикий давоми бўлди.

Президентимиз сўзининг аввалида соҳада килинган ишлар ва уларнинг моҳиятига тўхталиб

йтди. Жумладан, жорий йилда янги 106 та оиласиги шифокор пункти ва поликлиника, мингта маҳалла тиббиёт пункти ташкил этилган. Бу орқали 3,5 миллион нафар ахолига бирламчи тиббиёт хизмат яқинлаштирилган.

Илгор хорижий таҳрибалар асосида ахолининг кафолатланган бепул тиббиёт хизматга бўлган эҳтиёж баланси ишлаб чиқилди. "Тиббиёт бригадалари"га қўшимча 3 минг 600 та педиатрия ҳамшираси ва доя штатлари ажратилди.

Оиласиб шифокорлар томонидан бепул тарқатиладиган дорилар 45 турдан 70 турга етказилди. Бунга ажратилаётган маблағлар ҳажми ёштаган йилга нисбатан 3 баравар оширилди.

Шунингдек, 820 та бирламчи тиббиёт муассасаси ташхис усуналари етказиб берилди.

Оиласиб шифокорлар томонидан бепул тарқатиладиган дорилар 45 турдан 70 турга етказилди. Бунинг натижасида 740 минг ахолига шифохонага бормасдан маҳалланинг ўзида даволаниши имконияти яратилди.

10 миллиондан зиёд 40 ёшдан ошган ахолининг 70 фоизи кардиологик ва қанди диабет касаллигини эрта босқичда аниқлаш бўйича скрининг текширувидан ўтказилди.

Юкори технологик операцияга мухтож 16 минг бемордан 3 минг 200 нафари вилоят ва туманларнинг ўзида даволанди.

Мамлакатимизда илк бор ордер тизими орқали 29 та хусусий шифохона билан шартнома имзоланди.

Тиббиёт ходимлари ойлиги 30 фоизгача оширилди. Шунингдек, шифокорларга иш самарадорлиги ва натижасига қараб таъбаклаштирилган рағбатлантириш ва устама тўловлари жорий этилди.

Умуман, жорий йилда тиббиётга 28 триллион сўм ажратилияти. Бу ўтган йилга нисбатан 1,3 баравар кўпиди.

Йигилишда шудудлардаги долзарб масалалар мухоммади қилинди. Ҳусусан, 272 та маҳалла тиббиёт пункти йўқлиги кўrsatib ўтилди.

"Қишлоқ шифокори" дастури доирасида олис худудлар рўйхати 297 тага етказилди.

Бу дастур асосида 190 нафар шифокор иш бошлиди. Масалан, Мўйноқса Фаронга, Самарқанд ва Хоразмдан шифокорлар ишга борган. Лекин узоқ қишлоқларда яна 171 та бўш ўринни тўлдирилди.

Хаффи гурухига кирувчи 40 ёшдан ошган ахолини скринингдан ўтказиш айрим худудларда суст бажарилган.

Бирламич бўйиндаги долзарб муммомлардан яна бира бора — оналик ва болаликни мухофиза қилиш масаласи. Юртимизда 2010 йилгача йиллик түғилиш 600 минг атрофидаги бўлган. Ўтган йили бу кўрсаткич 950 мингдан ошган. Шу боис, туркуз ўринлари сонини кўлпайтириш зарурлиги таъкидланди.

Шу йил 16 июняда "Ахолига тез тиббиёт ёрдам кўrsatish тизимини такомиллаштириш

тўғрисида" Президент қарори қабул килинган эди. Бу орқали тез тиббиёт ёрдамда чакиравул берилши вакти 3 барабарга, харажатлар 25 фоизга қисқариши режа килинган. Андикон, Жиззах, Самарқанд ва Сурхондарёда бу янги тизим ишга туширилмоқда.

Лекин қолган вилоятларда қурилиш ишлари бошланмаган.

Республика эндоэндокринология, кардиология ва хирургия марказларининг худудлардаги иш кохниларни эмаслиги кайд этилди. Шу боис, 23 та ихтиослашган марказ, вилоят ва вазирлик ўтасида уч томонлами шартнома тувиш таклифи ишлари сурилди. Бунда марказлар худудларда касалликларни эрта аниқлаш, юкори технологик даволаш ва уларни камайтириш бўйича, вилоятлик ҳокимларни шифохоналарини юкори технологик даволашни усуналаш берилди.

Тиббиёт муассасаларини замонавий усуналаш билинган ташхис борасидаги сусткашликлар ҳам кайд этилди.

Ихтиослашган марказлар раҳбарлари ва шифокорлар касалликларнинг олдини олиш, даволаш сифатини ошириш бўйича тақлифлар билдирилди.

Булардан келиб чиқиб, Президентимиз мутададидарига топширилди.

Жумладан, Соғлини сақлаш вазирлигига тиббиёт муассасалари моддий-техник базасини яхшилаш бўйича уч йиллик дастур ишлаб чишиш топширилди.

Ихтиослашган марказлардан 140 нафар шифокорларни шифохоналарни юкори технологик даволашни усуналаш берилди.

Туғурук ўринларни босқичма-босқич кўпайтириш, мавжудларининг шароитини яхшилаш, тутма нуқсонларнинг олдини олиш, оналарни фойдалари дори воситалари билан таъминлаш бўйича кўрсатилар берилди.

Ихтиослашган марказларда янги юкори технологик даволаш усууллари жорий этилиши, 640 та ёрдам машинаси харид қилиниши айтилди.

Вазирлар Махкамасига ҳамширларни ўқитишни ва малакасини ошириш, меҳнатини рағбатлантириш, уларнинг турмуш шароитларини яхшилаш масалаларини қамраб олган қарор лойиҳасини тайёрлаш бўйича топширилди.

**Зиёдулла ЖОНИБЕКОВ,
Икром АВВАЛБОЕВ,
ЎзА мухбирлари**

Ўзбекистон Республикаси Президенти
Матбуот хизмати сурати.

ЎЗБЕКИСТОН ПРЕЗИДЕНТИ "МАРКАЗИЙ ОСИЁ — ЕИ" САММИТИДА НУТҚ СЎЗЛАЙДИ ВА ТОШКЕНДА ЕВРОПА КЕНГАШИ ПРЕЗИДЕНТИНИ ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев давлат раҳбарларининг "Марказий Осиё — Европа Иттифоқи" форматидаги биринчи мажлисида иштирок этиши учун 27 октябрь куни амалий ташриф билан Остонда шаҳрида бўлди.

Тадбирда Европа кенгаси Президенти Шарль Мишель ва минтақамиз мамлакатларининг етакчилари иштирик этиши кўзда тутилган.

Саммит кун тартибига мувофиқ, сийси мулокотни ривоҷлантириш, худудларо ҳамкорликни кенгайтириш, савдо-иктисодий шерилклик ва

маданий-гуманитар алмашинувларни фаоллаштириш истиқболлари мухокама қилинади.

Шу кун кечаси Европа кенгаси Президенти Шарль Мишель Ўзбекистон Республикаси келиши кутилмоқда.

Олий мартаబали межмон юртимизга ташрифи чоғида Самарқанд шаҳriga боради.

ЎзА

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
ҚАРОРИ

АХОЛИНИ СИФАТЛИ ДОРИ ВОСИТАЛАРИ ВА ТИББИЙ БУЮМЛАР БИЛАН ТАЪМИНЛАШ ЮЗАСИДАН КЎШИМЧА ЧОРА-ТАДБИRLАР ТЎҒРИСИДА

Ахоли ва тиббиёт ташкилотларининг сифатли дори воситалари ҳамда тиббиёт буомлар билан таъминланганлик даражасини ошириш, соҳада таъсиридан жамоатчилик назоратини олиб бориш учун шарт-шароитлар яратиш, шунингдек, 2022 йил 18 марта

куни ўтказилган Ўзбекистон Республикаси Президентининг сақлаш вакиллари билан "Тиббиёт" буомлардаги исплохатлар — инсон қадри учун" мавзусидаги очиқ мулокоти доирасида белгиланган вазифалар икро-сини таъминлаш мақсадида:

1. Шундай тартиб ўрнатилсинки, унга мувофиқ 2023 йил 1 январдан бошлаб:

а) 1-иловага мувофиқ рўйхатда белгиланган дори воситаларидан ташкиари барча янги дори воситалари:

Давоми 2-бетда

РЕЙТИНГ

ЎЗБЕКИСТОННИНГ НУФУЗИ ХАЛҚАРО МИҚЁСДА ОШМОҚДА

Жаҳон одил судлов лойиҳаси экспертлари томонидан тузиладиган Ҳукуқ устуворлиги индексининг 2022 йил 26 октябрь куни ўзин қилинган жорий йилги ҳисоботига ўтадиган Ўзбекистон ўз ўрнини яхшилашга муваффақ бўлди.

Бу индексда Ўзбекистон 2021 йилли 85-уринда қайд этилган бўлса, бу йилги ҳисоботда мамлакатимиз 7 погонага кўтарилиб, 78-уринни эгалади.

Индексни тузишида 140 мамлакатдан 150 мингдан орти

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
ҚАРОРИ

АҲОЛИНИ СИФАТЛИ ДОРИ ВОСИТАЛАРИ ВА ТИББИЙ БУЮМЛАР БИЛАН ТАЪМИНЛАШ ЮЗАСИДАН ҚЎШИМЧА ЧОРА-ТАДБИРЛАР ТЎГРИСИДА

Бошланиши 1-бетда

клиники тадқиқотларнинг ижобий натижаси асосида давлат рўйхатидан ўтказилиди. Бунда, алоҳида дори воситаларни клиник тадқиқотлар сиз давлат рўйхатидан ўтказиш Соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан белгиланган тартибида мувоғи амалга оширилади;

жойига чиқкан холда ишлаб чиқариш шароитларининг "Зарур ишлаб чиқариш амалиёти — GMP" талабларига мувоғиғлиги ўрганилганидан сўнг Ўзбекистон Республикасида давлат рўйхатидан ўтказилиди;

б) кўйидагилар бекор қилинади:

рецептсиз бериладиган дори воситалари-нинг рўйхатини Соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан тасдиқлаш. Бунда, дори воситаларининг рецепти бўйича рецептсиз берилши уларнинг тиббийт ўқуланишига доир йўрүнномаларда белгиланган тартибида амалга оширилади;

дори мадддаларини (субстанцияларни) давлат рўйхатидан ўтказиш;

Ўзбекистон Республикасидан ташқарида амалга оширилган дори воситаларининг рўйхатдан ўтказиш натижаларини тан олишда стандарт намуналарини талаб этиши;

в) Давлат тиббий сурғутаси жамғармаси орқали молиялаштириладиган республика даражасидаги давлат стационар тиббийт мусассасаларида (кейинги ўринларда — шифононалар) беморларни дори воситалари ва тиббий буюмлар билан таъминлаш шифохона орқали амалга оширилади. Бунда, алоҳида ҳолатларда шифохонада беморлар томонидан олиб келинган дори воситалар ва тиббий буюмларни ишлештира руҳсат бериш тартиби Соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан белгиланади.

2. Белгилаб кўйилсинки:

а) беморларни шифохонада дори воситалари ва тиббий буюмлар билан таъминлаш:

дастлаб республика даражасидаги шифохоналарда 2023 йил давомида таҳриба-сивон тарикасида амалга оширилади;

уларга ҳаражатлар сметаси бўйича акрамилиши кўзда тутилган маблағлар хисобидан

кафолатланган тиббий хизматлар ва дори воситалари пакети доирасида харид қилинадиган дори воситалари ва тиббий буюмлар белуп, қолган ҳолларда пуллик асосда шифохонага кирип қилинган нархларда амалга оширилади. Бунда, шифохона томонидан харид қилинадиган дори воситаларининг нархи белгиланган улугри референт нархларидан юкори бўлмаслиги позим;

б) 2023 йил 1 июлдан бошлаб референт нархлари қайд этилмаган ёки қайд этилган нархдан юкори бўлган дори воситаларини сертификатлашириш тақиқланади.

3. Соғлиқни сақлаш вазирлиги 2022 йил якунига қадар:

а) 2025 йил 1 январгача бўлган муддатдан давлат рўйхатидан ўтказмасдан мажбурий сертификатлашириш шарти билан тиббийт амалиёт тиббийт ўқуланишига руҳсат бериладиган, Ўзбекистон Республикасида давлат рўйхатидан ўтказилган аналоглари мавжуд бўлмаган дори воситалари ва тиббий буюмлар рўйхатини тасдиқлашадиган юртасидан 2023 йил 1 маидан бошлаб:

жисмоний шахслар томонидан сотиб олинган дори воситалари учун дори воситаларини томонидан тақдим этиладиган харид чекининг фискал белгиси матрициал штрих код (QR-код) ёрдамида сканерлаш орқали солиқ органларининг маҳсус мобил иловасида рўйхатдан ўтказилганда дори воситалари нархлари Фармацевтика тармоғини ривожлантириш ахборот тизимида дори воситаларининг чакана референт нархлари билан автоматик тарзида солиштирилади;

матрициал штрих код (QR-код) ёрдамида сканерлаш натижасида дори воситаларининг чакана нархларига белгиланган устамаларни ошириб ўқуланилантириш аниқланган тақдирда, тегиши чора кўриш учун баҳида иштъомчиликларни ҳимоя қилиш учун маҳсус ваколат берилган давлат орғанига автоматик равишда хабар юборилади;

харид чеки бўйича нарх дори воситасининг чакана референт нархидан ортиқ деб топилгандан, ушбу маълумот асосида ўтказилган текшириш якунига кўра хукуқбазардан белгиланган тартибда жарима ундирилади.

б) Давлат бюджети ва бюджетдан ташқарида маблағлар хисобидан харид қилинган дори воситалари ва тиббий буюмларнинг кунлиқ қолдиги хамда нархлари манбалар кесимида шифохоналарнинг расмий веб-сайтларida жойлаширилшини ҳамда мунтазам янгилаб борилишини таъминласин.

шифохоналарда дори воситалари ва тиббий буюмлар хариди бўйича мутахассис лавозими жорий этилиши;

шифохоналар томонидан бирламчи зарур бўладиган захиранинг давлат бюджети ва бюджетдан ташқари маблағлар хисобидан шакллантиришиши;

в) Давлат бюджети ва бюджетдан ташқарида маблағлар хисобидан харид қилинган дори воситалари нархлари манбалар кесимида шифохоналарнинг расмий веб-сайтларida жойлаширилшини ҳамда мунтазам янгилаб борилишини таъминласин.

шифохоналар томонидан ошириб ўтказилганда дори воситаларини тасдиқлашадиган юртасидан 2023 йил 1 маидан бошлаб:

жисмоний шахслар томонидан сотиб олинган дори воситалари нархлари Фармацевтика тармоғини ривожлантириш ахборот тизимида дори воситаларининг чакана референт нархидан ортиқ деб топилгандан, ушбу маълумот асосида ўтказилган текшириш якунига кўра хукуқбазардан белгиланган тартибда жарима ундирилади.

бунда, харид чекида сотиб олинган дори воситалари нархлари манбаларнинг тўлиқ миқдорда курсатилмаслиги савдо ёки хизмат курсатиш коидалари тўғрисидаги қонунчиликни бузиш сифатида этироф этилади.

4. Шифохоналар томонидан дори воситалари ва тиббий буюмларнинг хариди учун тўловлар бюджет тизими бюджетлари ҳаракатлари таснифининг I гурху ҳаракатлари учун белгиланган муддатларда ҳам амалга оширилишига дарид. Бунда, шифохона томонидан харид қилинадиган дори воситаларининг нархи белгиланган улугри референт нархларидан юкори бўлмаган.

Молия вазирлиги Соғлиқни сақлаш вазирлигининг асосланган хисоб-китобларига мувофик шифохоналарни дори воситалари ва тиббий буюмлар билан узлукси таъминлаш учун табаб этиладиган зарур маблағлар ҳар йили давлат бюджети параметрларида кўзда тутилишини таъминласин.

5. Белгилансинки, дори воситаларининг чакана савdosida жамоатчилик назоратини жорий шакасида 2023 йил 1 маидан бошлаб:

жисмоний шахслар томонидан сотиб олинган дори воситалари нархлари тасдиқлашадиган юртасидан ўтказмасдан мажбурий сертификатлашириш шарти билан тиббийт амалиёт тиббийт ўқуланишига руҳсат бериладиган, Ўзбекистон Республикасида давлат рўйхатидан ўтказилган аналоглари мавжуд бўлмаган дори воситалари ва тиббий буюмлар рўйхатини тасдиқлашадиган юртасидан 2023 йил 1 маидан бошлаб:

жисмоний шахслар томонидан сотиб олинган дори воситалари нархлари Фармацевтика тармоғини ривожлантириш ахборот тизимида дори воситаларининг чакана референт нархлари билан узлукси таъминлашадиган юртасидан 2023 йил 1 маидан бошлаб:

жисмоний шахслар томонидан сотиб олинган дори воситалари нархлари Фармацевтика тармоғини ривожлантириш ахборот тизимида дори воситаларининг чакана референт нархлари билан узлукси таъминлашадиган юртасидан 2023 йил 1 маидан бошлаб:

жисмоний шахслар томонидан сотиб олинган дори воситалари нархлари Фармацевтика тармоғини ривожлантириш ахборот тизимида дори воситаларининг чакана референт нархлари билан узлукси таъминлашадиган юртасидан 2023 йил 1 маидан бошлаб:

жисмоний шахслар томонидан сотиб олинган дори воситалари нархлари Фармацевтика тармоғини ривожлантириш ахборот тизимида дори воситаларининг чакана референт нархлари билан узлукси таъминлашадиган юртасидан 2023 йил 1 маидан бошлаб:

жисмоний шахслар томонидан сотиб олинган дори воситалари нархлари Фармацевтика тармоғини ривожлантириш ахборот тизимида дори воситаларининг чакана референт нархлари билан узлукси таъминлашадиган юртасидан 2023 йил 1 маидан бошлаб:

жисмоний шахслар томонидан сотиб олинган дори воситалари нархлари Фармацевтика тармоғини ривожлантириш ахборот тизимида дори воситаларининг чакана референт нархлари билан узлукси таъминлашадиган юртасидан 2023 йил 1 маидан бошлаб:

жисмоний шахслар томонидан сотиб олинган дори воситалари нархлари Фармацевтика тармоғини ривожлантириш ахборот тизимида дори воситаларининг чакана референт нархлари билан узлукси таъминлашадиган юртасидан 2023 йил 1 маидан бошлаб:

жисмоний шахслар томонидан сотиб олинган дори воситалари нархлари Фармацевтика тармоғини ривожлантириш ахборот тизимида дори воситаларининг чакана референт нархлари билан узлукси таъминлашадиган юртасидан 2023 йил 1 маидан бошлаб:

жисмоний шахслар томонидан сотиб олинган дори воситалари нархлари Фармацевтика тармоғини ривожлантириш ахборот тизимида дори воситаларининг чакана референт нархлари билан узлукси таъминлашадиган юртасидан 2023 йил 1 маидан бошлаб:

жисмоний шахслар томонидан сотиб олинган дори воситалари нархлари Фармацевтика тармоғини ривожлантириш ахборот тизимида дори воситаларининг чакана референт нархлари билан узлукси таъминлашадиган юртасидан 2023 йил 1 маидан бошлаб:

жисмоний шахслар томонидан сотиб олинган дори воситалари нархлари Фармацевтика тармоғини ривожлантириш ахборот тизимида дори воситаларининг чакана референт нархлари билан узлукси таъминлашадиган юртасидан 2023 йил 1 маидан бошлаб:

жисмоний шахслар томонидан сотиб олинган дори воситалари нархлари Фармацевтика тармоғини ривожлантириш ахборот тизимида дори воситаларининг чакана референт нархлари билан узлукси таъминлашадиган юртасидан 2023 йил 1 маидан бошлаб:

жисмоний шахслар томонидан сотиб олинган дори воситалари нархлари Фармацевтика тармоғини ривожлантириш ахборот тизимида дори воситаларининг чакана референт нархлари билан узлукси таъминлашадиган юртасидан 2023 йил 1 маидан бошлаб:

жисмоний шахслар томонидан сотиб олинган дори воситалари нархлари Фармацевтика тармоғини ривожлантириш ахборот тизимида дори воситаларининг чакана референт нархлари билан узлукси таъминлашадиган юртасидан 2023 йил 1 маидан бошлаб:

жисмоний шахслар томонидан сотиб олинган дори воситалари нархлари Фармацевтика тармоғини ривожлантириш ахборот тизимида дори воситаларининг чакана референт нархлари билан узлукси таъминлашадиган юртасидан 2023 йил 1 маидан бошлаб:

жисмоний шахслар томонидан сотиб олинган дори воситалари нархлари Фармацевтика тармоғини ривожлантириш ахборот тизимида дори воситаларининг чакана референт нархлари билан узлукси таъминлашадиган юртасидан 2023 йил 1 маидан бошлаб:

жисмоний шахслар томонидан сотиб олинган дори воситалари нархлари Фармацевтика тармоғини ривожлантириш ахборот тизимида дори воситаларининг чакана референт нархлари билан узлукси таъминлашадиган юртасидан 2023 йил 1 маидан бошлаб:

жисмоний шахслар томонидан сотиб олинган дори воситалари нархлари Фармацевтика тармоғини ривожлантириш ахборот тизимида дори воситаларининг чакана референт нархлари билан узлукси таъминлашадиган юртасидан 2023 йил 1 маидан бошлаб:

жисмоний шахслар томонидан сотиб олинган дори воситалари нархлари Фармацевтика тармоғини ривожлантириш ахборот тизимида дори воситаларининг чакана референт нархлари билан узлукси таъминлашадиган юртасидан 2023 йил 1 маидан бошлаб:

жисмоний шахслар томонидан сотиб олинган дори воситалари нархлари Фармацевтика тармоғини ривожлантириш ахборот тизимида дори воситаларининг чакана референт нархлари билан узлукси таъминлашадиган юртасидан 2023 йил 1 маидан бошлаб:

жисмоний шахслар томонидан сотиб олинган дори воситалари нархлари Фармацевтика тармоғини ривожлантириш ахборот тизимида дори воситаларининг чакана референт нархлари билан узлукси таъминлашадиган юрт

ТАРАҚҚИЁТ МЕЗОНЛАРИ

ЭЛГА ҲАМ ҚУТ ЕТКУРУР, ҲАМ БАРАКАТ

**Абдурауф ҚОРЖОВОВ,
иқтисодий шархловчи**

“Деҳқонки, дона сочар, ерни ёрмоқ била ризк йўлун очар...
Олам маъмурлиги алардин, олам аҳли масрурлиги алардин. Ҳар қаён
қиссалар ҳаракат, элга ҳам қут еткурур, ҳам баракат...”
Алишер Навоий ҳазратларининг “декон зикрида” айтган бу
таърифлари бугунги кун ғаллакори меҳнатига нисбат этилганда
кўп ўҳашалик ва ҳамоҳангликлар кўзга ташланади. Уларнинг ризк
йўлидаги заҳматларидан бўйли галла хирмони саломги янада
огирроқ тош босди. Бу элга ҳам, ўзларига ҳам қут-барака, маъмурлиг
келиргани. Энг муҳими, ғаллачиликка ихтиослашган фермер
хўжаликлари кунданлик фаолиятига узок йиллар кутилган бозор
тамойиллари кирб қелди. Энди улар брокер, трейдерлар билан
бевосита сўзлашадиган ва ишлашадиган бўлди.

Президентимизнинг 2022 йил 28
майдаги “Галлани етишириш ва
сотиша бозор тамойилини жорий
етишнинг қушимча чора-тадбирлари
тўғрисида” қарори бунинг учун
хукукий ва амалий асос яратди. Энг
аввало, унда галла бозорининг эркин-
лаштиришини асосий йўнилишлари
белгилаб берилди. Жумладан, 2022
йилда Молия вазирлиги хузуридаги
Кишлоқ хўжалигини давлат томонидан
кўйлаб-куватлаш жамгармаси
маблаглари хисобидан 1,8 миллион
тонна товар бўғдой ўтган йилдагига
нисбатан нархи иккى баробар оширилган
холда давлат ресурслари 266,5
минг тонна галла шаффофи сифатига
харид қилинадиган бўлди. Бундан
ташқари, 500 минг тонна бўғдой галла
да етиширувчилар томонидан биржа
савдоларида сотиш учун дон корхона-
ларига қабул қилинади.

Хуқоқатга кўра, жорий йил 1 июндан
етиштирилган хосилнинг белгиланган
қисми биржага кўйилганди, фермерлар
упарни сотиша комиссиян ва гаров
маблаглар тўловидан озод этилди.

БОЗОР ТАМОЙИЛЛАРИ АСОСИДА

Биржа — эркин бозорнинг муҳим во-
ситаси. Талаб ва тақиғ, соф ракорбат,
котировка, замонавий ахборот техно-
логиялари унинг фаолият мөхияти ва
таркибини белгилайди. Айни давр фер-
мерлардан ҳам буланри билиши, бир-
ламчи билим ва амалий тушунчаларга
эга бўлиши, мухтасуб айтганда, молия-
иқтисодиётнинг ушбу соҳаси алиф-
босини ўқиши тақоёз этмоқда.

Шу жihatдан олганда, жорий йил
17 май куни Президентимиз хузуридаги
Республика товар-хомаше биржаси
фаолиятини тақомиллаштириш чо-
ра-тадбирлари юзасидан ўтказилган
видеоселектор йигилишида биржа
савдоларини янада кенгайтириш, ма-
халлий маҳсулотларни туман дара-
жасидан биржага олиб чиқиши бўйича
белгиланган вазифалар мухимлиги
аён бўлди.

Орадан кўп ўтмай қабул қилинган
қарор наинки ҳоким ва мутасаддилар,
балки фермерлар ҳам биржа илимини
ўрганиши заруратини кун тартибиغا
кўйди.

Албатта, ҳар бир янгиликни жорий
етиш хамирдан қыл суғурганидек осон
кемайди. Қолверса, ҳали ҳам “бўйи
бир гап бўлар” қабилида иш тутиб ке-
ладиган фермерлар йўқ эмас. Қандай
нарх тақиғ қилинапти, етказиб берил-
ган хосил сифати юқори ёки паст бўл-
са, қанчадан ҳақ тўланади, ўз вақтида
кўрсатилмаган хизмат түфайли хосил-
дорлик пасайиб кетса, тобон қай тарика
олинади? Шу ва бошча жиҳатлар ҳаки-
да бошларини оғритеши келмайди. На-
тижада шартнома шартларини ўқимас-
дан турбади, банк хизмат кўрсатиш ёки
тайёрлор идораси томонидан берилган
қоғозга кўл қўйиб бераверида. Чунки
молиявий савод чала, мутасаддилар
ково солимаса бўлгани...

Президентимизнинг галлани етиш-
тириш ва сотища бозор тамойилини
жорий етиширишнинг асосий жиҳатлari
белгилаб берилган қарор иккисини тъ-
минлаш наинки “бўйи бир гап бўлар”
дайdigан, балки молия-хисоб соҳасида
етарли билимга эга бўлган фермерлар-
ни ҳам анчайин ўйлантириб кўйди. Куп-
чилиги китоб ёки интернетни титклиш-
са сотиш учун жамғариди.

— Олай маъмумотли мухандис-меъ-
морман, — деди Жиззах вилояти За-
рабодро тумани “Ишбильарон Элёр
Чимкўрон” фермер хўжалиги раҳбари
Элёр Абдуганиев. — Тўғриси, мен ҳам
биржа мөхиятини умумий тарзда бил-
сан-да, амалий фаолиятидан анчайин
бехабар эканман. Унда очик савдолар
ўтказиш йўли билан савдо қилиш, маҳ-
сулот нархи очик-ошкора, талаб ва
тақиғ асосида шаклланиши қандай

Бу иши-хизматчилар манфаатдорлиги-
ни ошириш, янги техника сотиб олиш ва
қўйичма тармоклар фаолиятини йўлга
кўйиш шароит яратди. Шунингдек, фермерга
бўғдойини дон корхоналаридан
вақтинча сақлаш, биржа тўловлари-
да имтиёзлар берилди.

Ҳакиқатан шундай, галла бозорининг
эркинлаштирилиши фермерлар учун
янги имкониятлар эшгинан очяти. Янги
тизим бўйича сугориладиган ернинг ҳар
бир гектаридан 2,5 тоннадан бўғдой
биржа орқали сотувга қичарилади, кол-
ганини фермер, кластерлар эркин бозор
нархларида сотади. Ҳар йили жаҳон боз-
ори биржа нархларидан келиб чиқиб,
ғаллага тавсиявий нарх ишлаб чиқида.
Биржа савдолари ҳам белгиланган
3 миллион сўнг якуний нарх эмаслигини
курсади ва у ўзгариб борди.

— Бўғдой бўйича биржа савдолари
мамлакатимизнинг ҳар бир туманида
жойлашган савдо майдончалари ор-
қали амалга ошириб келинмоқда, —

унинг даромади ошади. Истъмолчилар
учун бозордан сифатли маҳсулот сотиб
олиш имкони вужудга келади.

Аслида Вазирлар Мажхамаси каро-
ри билан дон, ун ва он етказиб бериш
тизимига бозор механизмларини жорий
етиш максадида 2019 йилнинг 15 октябр-
ридан бошлаб, ташкилӣ-хукукий шакл-
ларидан катъи назар, барча ҳўжалик
юритувчи субъектлар биржа савдолари-
да ун ва дон маҳсулотларини (маҳаллий
ҳамда импорт қилинган) эркин сотишпа-
ри ҳамда сотиб олишларига имконият
яратилган эди. Лекин пандемия шароитида
2020 йил 16 апрелдан унни биржа савдолариси
тўғридан-тўғри шартномалар асосида етказиб бериш бўйича
вақтинчалик тартиб ўрнатилди. Бунда
биржадан давлат ресурсини истъмолчилар-
да манзилини етказиб бериши мак-
сади кўзланган эди.

Мутахассислар фикрича, ушбу ти-
зим шаффоф бўлмагани сабаби ўзини оқламади.
2022 йил май ойига келиб, арzonлаштирилган
уннинг бир қопи 140-145 минг сўнг атрофиди сотилиши тав-
сия этилганда қарамай, турли ҳудуд-
ларда ўтчача 270-290 минг сўмга чиқиб
кетди.

— Президентимизнинг шу йил 28
майда имзолаган қарорига мувофиқ,
жорий йил 1 июндан бошлаб 1-навли ун
маҳсулоти “Ўздонмаҳсулот” акциядор-
лик жамиятини корхоналари томонидан
очик биржа савдоларига кўйилиши ва
сотилиши белгиланди, — деди Узбекистон
республика товар-хомаше биржаси
башкаруви раиси маслаҳатчиси
Мансур Тўйчиев. — Бунда аввали ти-
зимдан фарқи равишда биржа савдолари
шаффоф ва бозор тамойиллари
асосида ўтказила бошланди. Агар 2020
йилда ўтказилган биржа савдоларига

козатиш мумкин. Бу нарх баркарорлаш-
ганини кўрсатади. Бўғдой ва ун маҳсулотларининг
биржа орқали сотилиши уларнинг ҳаракат-
ланиши ва солиқ тушумлари шаффо-
филини ҳам таъминлайди, давлатни
маккор соҳага араплашиб юқидан халос
кетди.

— Мисол учун, талаб юкорилиги са-
баби аввали ғилларни нархи кўтари-
либ кетган цементни олайри, — деди
Мансур Тўйчиев. — Жорий йил боши-
дан бўён биржанинг цемент бозорида
баркарорлик кузатилиялти. Утган даврда
ба маҳсулотнинг барча маркалари бў-
йича шаклланган ўтчача нархлар бир
тоннаси учун 606 минг сўмдан 589,9
минг сўмга чиқиб, яъни 3 фоиз пасайди.

ТАКЛИФ КЎП БЎЛСА, НАРХЛАР БАРҚАРОЛАШАДИ

Ўзбекистон республика товар-
хомаше биржаси фаолияти кенг қарор-
ли, савдо саломги ҳам шунга яраша тош
босиб боряпти. Буни 2022 йил январ-
сентебр ойларидан биржа савдолари
орқали 7,6 триллион сўмлик юкори лик-
види бўлмаган, бошқа турдаги маҳсул-

тасида кўзланган, яъни 3 фоиз пасайди.
Яна бир муҳим маҳсулот — суюл-
тирилган газнинг биржадаги нархи жорий
ийлнинг июль-сентябр ойларида
бир тоннаси учун 10 056,8 минг сўмдан
4 090,2 минг сўмга чиқиб, яъни қарий
2,5 баробар тушди. Худди шу даврда
шакарнинг биржадаги нархи маҳсулотнинг
бир тоннаси учун 11 801,6 минг сўмга
чиқиб сўмдан 11 347 минг сўмга чиқиб,
яъни 19 фоиз арзонлашиди.

Сўнгги иккى омобайнидаги биржа
котирваларини таҳхил килисан, техник
олтингурт бўйича 60, поливинилхло-
рид — 19, нефть ва газ конденсати —
17, мис — 16, бўғдой — 15 ва олтин 6
фоиз пасайдигани кўрамиз. Бундан
ташқари, синтетик дизель ёқиплиси,
нафта, нефть кокси, сук минерал ӯғит-
лар, барда, металик прокат лист, каустик
сода, сук углерод оксиди, техник кис-
лорд каби янги маҳсулотлар ҳам со-
туви корхоналар томонидан очик бир-
жа савдоларига кўйиб келинганди.

Ўзбекистон республика товар-хомаше
биржаси хориждаги элчиҳоналар
билингрида 8 тага орниданинг 1-навли
31 тага етиди. Қозогистонда эса илк бор
биржанинг ваколатхонаси очилди. Хор-
ижий савдо майдончалари фаоллаши-
ви натижасида ўтган уч чоракда 600 дан
зийдиги нархларни ҳамда майдончалари
таклифидан ўтказилди.

Президентимизнинг 2021 йил 17
мартидаги “Юкори ликвиди ва монопол
товар-хомашаси жараёниларига таъсири
бозор механизмларини жорий этишини
давом этишира чора-тадбирлари тўғ-
рисидаги қарорига мувофиқ, хорижий
савдо майдончалари орқали мамлакат-
тимизга олиб келинаётган ўтчача

миллий АҚШ долларларлик ташкидни
тозади.

Мазкур қарор ижросини таъмин-
лаш доирасида давлат ҳаридлари ва
юқ ташиш соҳалари шаффофики
таъминлаш мақсадида биржа томонидан
давлат ҳаридларидан бўйича савдо
платформаларида фаолият
юритаётган мизжозларинг умумий
сони эса 200 минг нафардан ошиди. Бу
янгидан-янги тадбиркорлик субъект-

и тарифлар кўпланилмоқда.

Мазкур қарор ижросини таъмин-
лаш доирасида давлат ҳаридлари ва
юқ ташиш соҳалари шаффофики
таъминлаш мақсадида биржа томонидан
давлат ҳаридларидан бўйича савдо
платформаларида тозади. Бунинг
мумуний ҳажми ўтган уч йилнинг
мос даврига нисбатан бир ярим баробар
бўйича савдо платформаларида тозади
шаклланган ўтчача нархларни ҳамда
майдончалари тозади.

Исломбек Иброҳимов. — Айни
пайдада улар сони 360 дан зиёд бўлпі,
бўярёнга 3,5 мингдан ортиқ тарбия-
ларидан ҳаралди.

Ўтган даврда фермерлар томонидан
530 минг тоннадан зиёд бўғдой маҳ-
сулоти очик биржа савдолари орқали

деги Исломбек Иброҳимов. — Айни
пайдада улар сони 360 дан зиёд бўлпі,
бўярёнга 3,5 мингдан ортиқ тарбия-
ларидан ҳаралди.

Ўтган даврда фермерлар томонидан
530 минг тоннадан зиёд бўғдой маҳ-
сулоти очик биржа савдолари орқали

деги Исломбек Иброҳимов. — Айни
пайдада улар сони 360 дан зиёд бўлпі,
бўярёнга 3,5 мингдан ортиқ тарбия-
ларидан ҳаралди.

Ўтган даврда фермерлар томонидан
530 минг тоннадан зиёд бўғдой маҳ-
сулоти очик биржа савдолари орқали

деги Исломбек Иброҳимов. — Айни
пайдада улар сони 360 дан зиёд бўлпі,
бўярёнга 3,5 мингдан ортиқ тарбия-
ларидан ҳаралди.

Ўтган даврда фермерлар томонидан
530 минг тоннадан зиёд бўғдой маҳ-
сулоти очик биржа савдолари орқали

ИЛМ-ФАН ВА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ

Инсон организмининг фойдали элементларга бўлган талабини кондиришда балик маҳсулотларининг ўрни бекёс. Тез ҳазм бўлувчи ва пархезоб маҳсулотга бўлган талаб, айниқса, сўнгти йилларда — соглом овқатланиш масаласи кун тартибига чиқиб бораётган даврда янада ошиб бормоқда. Юртимизда мавжуд талабни кондириш борасида амалга оширилётган ишлар кўлами ҳам оз эмас. Биргина жорий йилнинг 9 ойи давомида мамлакатимиздан 140 минг тоннадан кўпроқ балик етиширилган бўлиб, ўтган йилнинг шу даврига нисбатан сезиларли ўсиш кузатилган.

БАЛИҚЧИЛИК

Бозорларда баликлар тури, сони ва сифати ҳам ошиб боряпти. Авваллари хўжаликларда оқ ва чипор дўнгешонона, кар сингари балиқларнинг айрим турларигина саноат даражасида етиширилган бўлса, кейинги йилларда хориждан импорт килинадиган форель, посолс аз Африка лаккаси каби турларни узимиздан кўпайтириш бошланди. Худудларда сунъий кўллар, балиқчилик хўжаликлари сони орти, тармоқча янгича технологиялар кириб келмоқда. Инновацион усулларда балик етишириш оммалаштириш.

Ушбу жараёнларнинг илмий асосларини яратиши, замонавий технологияларни ишлаб чиқиши esa Балиқчилик илмий-тадқикот институти зиммасида. Бу ерда олимплар истиблолни янги турларни ўрганинг, юртимиз шароитига мослаштириш, бошқача айтганда, маҳаллийлаштириш, озука базаларни яратиш бўйича доимий изланишида.

Ана шундай тадқикотларнинг бирни йилдан ортик давом эти. 2009 йилда институтта чавок ҳолатида олиб келинган кимматбахо балик турларидан бирни — сибир осётрини маҳаллийлаштириш ишлари осон кечмади. Узок вақт изланиши ва таъриблардан сўнг, ниҳоят, осётр балиқларни ўзбекистон икlimiga тўлиқ мослаштиришга эришилди. Янги турни маҳаллий шароитда сунъий кўпайтиришнинг илмий асослари яратилиши, озиқлантириши ва ўтиришнинг биологик ҳамда технологик таомилларни ўзлаштирилди. Хатто, балик уруғларидан чавок етиширишга кўйилди.

Сибир осётрини яратиши махаллий итифоа насаиди мавжуд бўлса, кейинги турларни ўзлаштирилди. Хатто, балик уруғларидан чавок етиширишга кўйилди.

Хозирги кунда хўжаликларда етиширилётган турларнинг 60-70 фоизи ўсимликларни ўзлаштирилди. Осоётр илек сувда яшаб кўпайишга мослашган.

Мансуб бўлиб, асосан, Сибир атрофидаги, ёбъ ва Енисей дарёларida учрайти. Асрлар давомида уша худуд ва ўша икlimдаги сувга мослашган эндемик тур хисобланади. Шу боис, ўзи яшаб турган худуддан бошқа жойга олиб борилганда, фойдали кўрасатчилини етарилача намоён қила олтаслиги мумкин. Янни балиқларнинг яшаб колиши, кўпайиши, озука ҳазм қилиши беъсетва ўзлари ўрганинг сув мухитига мослашган бўлади. Масалан, Сибирдаги дарёларда сув ҳарорати, гидромимёвий ҳолати, мавжуд озука базаси бошчака бўлганни сабабли у ердаги балиқлар яшаш тарзи ҳам шунга яратша. Ушбу балиқлар репродуктив хусусиятларни сақлаб колиши учун қўлай мухит яратиши берилши керак. Вахлонки, бизнинг икlimiga совук худудларнидан фарқ қиласди. Ёз ойлари иссиқ, кишида эса сув дәярли музлаб қолади. Шу боис, осётр балиқини мутлақа янги худудга олиб келиб боқиши осон кечмади ва бу тадқикотларнинг узок давом этишига сабаб будди.

Тўлиқ маҳаллийлаштирилган технология

Маълумотларга кўра, мамлакатимизда балиқчиликни саноат асосида ривожлантириш 1930-йиллар охирида бошланган. Уша вақтда асосан, маҳаллий балик турлари овалнган. 1961 йилда эса Хитойдан оқ дўнгешонона, оқ амур, тарғил дўнгешона каби ўсимликтарни ўзлаштирилди, икlimiga мослаштирилган. Бу балиқчилик соҳаси ривожланишига турти берди.

Хозирги кунда хўжаликларда етиширилётган турларнинг 60-70 фоизи ўсимликларни ўзлаштирилди. Осоётр илек сувда яшаб кўпайишга мослашган.

АНЖУМАН

СЎЙЛАСИН АФРОСИЁБУ, СЎЙЛАСИН ЎРХУН ХАТИ...

Туркий тилли давлатларнинг муштарак фалсафаси, маданияти ва алоқалари

Дунё тарихи, инсоният тараққиётида турли давларда туркий халқлар томонидан асос солинган қадимий давлатлар, уларнинг маданияти ва маърифати алоҳида ўрин тулади. Бу салтанатларни бошқарган буюк суполалар давлатни ҳақ ва адолат билан бошқаришга, илм-фан, меъморлик, маданият ва санъатни ривожлантиришга ҳаракат қилган.

Сибир осётрини яратиши махаллий итифоа насаиди мавжуд бўлса, кейинги турларни ўзлаштирилди. Хатто, балик уруғларидан чавок етиширишга кўйилди.

Узбекистон халқари ислом академиясида "Туркий тилли давлатларнинг фалсафаси, маданияти, алоқалари: тарих, бугун ва келажак" мавзусида III халқаро илмий-амалий симпозиумда ана шулар ҳақида сўз юритилди. Тадбир Муҳтор Авезов номидаги Жанубий Қозогистон давлат университети, Ал-Фородий номидаги Чимкент университети ҳамда техномаддий Бобоҷон Гофуров номидаги Ҳўжанд давлат университети билан ҳамкорликда ташкил этилди.

Симпозиумнинг боз максади халқаро муносабатлар, туркий тилли давлатлар фалсафаси, маданияти, ҳамкорлиги ва хавфисизлиги масалалари, турдош фан ўналишларида туркий тилли давлатлар интеграцияси омиллари ҳамда қонуниятларни ўрганиш соҳасида тўлланган тажриби умумлаштиришдан иборат бўлди.

Анжуман аввалида жорий йил ноябрь ойида Самарқанд шаҳрида Туркий давлатлар ташкилоти кенгашининг турмизиришга олиб чиқиши учун амалга оширилиши лозим

ёшлар муаммолари, "яшил" иктисодиёт, рақами технologiyalari, таълим ва маданияти ривожлантириш масалалари муҳокама қилиниши кўзда тутилганинди.

— 2022 йил 29 июль куни ўзбекистон Президентининг "Туркий давлатлар билан туризм соҳасидаги ҳамкорликни жадал ривожлантириш чора-тадбирлари турмизиришга" қарори қабул килингича олиб чиқиши учун амалга оширилиши лозим

бўлган навбатдаги вазифаларни белгилаб берди, — дейди Академиянинг "Халқаро муносабатлар ва икимий фанлар" кафедраси мудири Муҳаммадолим Муҳаммадсадиков. — Хусусан, ташкилотга аъзо мамлакатлар эътиборини юртимизнинг тарихий маданий меросимизни барча аъзо ва кутизуватдан давлатлар тилларида тарбиғи этиш, туристик маҳсулоти ва хизмат турларини диверсификация қилиш, зиёрат

туризми учун қўлай мухит яратиш туризм соҳасидаги ҳамкорликни мустаҳкамлаш баробарида, минтақанинг туризтик жозабадорлигини ҳам оширади.

Тадбирда халқаро муносабатлар, икимий-сиёсий, илмий-назарий жиҳатдан долзарб аҳамиятни касб этадиган алоқаларга оид масалалар ҳақида сўз борди. Бундан ташкири, туркий тилли давлатлар фалсафаси, маданияти, тарихининг янги кирралари, ҳамкорликни ривожлантиришнинг икимий, сиёсий жиҳатларига тасвир, этибун омиллар каби илмий-назарий масалалар мухоммади қилинди.

— Туркий цивилизация Буюк илак турмизириш маркази қисмиди юзага келган. Туркий халқаронинг тиллари ривожи масаласи ҳозирги замонда долзарб ва аҳамиятлариди, — дейди фалсафаси фанлари доктори, профессор Баҳтиёр Каримов. — Минг йиллар давомида туркий тил ягона бўлиб келган. Гарчи, ягона туркий тилнинг шевалларга бўлиниси ўтга асрларда бошланган бўлса-да, факат XX асрда алоҳида тиллар даражасидаги тафоутлар вуужуда келди. Бу бўлиниси жарабайида XX асрнинг биринчи чорагида туркий дунё бирлиги учун авж олган ҳаракат катагон сиёсати орқали тарбия килингани ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлди. Асрлар давомида тарихик мавзулар билан маълум бўлган тилни туркий халқлар

фаол йиртқич турга кирмайди. Кўпайиш жараёнда маҳаллий балиқларнинг яшаш шароитига њеч қандай таъсир кўрсатмайди. Аксинча, майдо организмларни єлиш орқали сувдаги табиий басасидан фойдаланиш самарадорлигини оширади.

Тадқикотнинг аҳамиятли томони, осётр нафақат икимий шароитимизга мослаштириш, балик тўлиқ маҳаллий имкониятлардан фойдаланган ҳолда озиқлантириш, кўпайтириш, сунъий учтиши, истемол товари ҳолатига келтириш, бўйича тилин цикл яраттили. Инкубация усулида сунъий кўпайтириш орқали уроғ ҳамда чавоқларни олишга ўзлари ўрганинг таъминоти тизимида ёник айланма сув таъминоти тизимида сунъий ўртишибонинг оптимал технологияси ишлаб чиқиди.

— Маҳаллий шароитдаги ақсарият балиқларимиз оидатда май-июнь ойларидан кўпаяди, — дейди А.Курбонов. — Сабаби, улар биологик жиҳатдан сув ҳарорати текширилиб, маълум дарражага тушнишади. Аксинча, орқали осётрни сунъий кўпайтириш орқали уроғ ҳамда чавоқларни олишга ўзлари ўрганинг таъминоти тизимида ёник айланма сув таъминоти тизимида сунъий ўртишибонинг оптимал технологияси ишлаб чиқиди.

— Махаллий шароитдаги ақсарият балиқларимиз оидатда май-июнь ойларидан кўпаяди, — дейди А.Курбонов.

— Сабаби, улар биологик жиҳатдан сув ҳарорати текширилиб, маълум дарражага тушнишади. Аксинча, орқали осётрни сунъий кўпайтириш орқали уроғ ҳамда чавоқларни олишга ўзлари ўрганинг таъминоти тизимида ёник айланма сув таъминоти тизимида сунъий ўртишибонинг оптимал технологияси ишлаб чиқиди.

— Махаллий шароитдаги ақсарият балиқларимиз оидатда май-июнь ойларидан кўпаяди, — дейди А.Курбонов.

— Сабаби, улар биологик жиҳатдан сув ҳарорати текширилиб, маълум дарражага тушнишади. Аксинча, орқали осётрни сунъий кўпайтириш орқали уроғ ҳамда чавоқларни олишга ўзлари ўрганинг таъминоти тизимида ёник айланма сув таъминоти тизимида сунъий ўртишибонинг оптимал технологияси ишлаб чиқиди.

— Махаллий шароитдаги ақсарият балиқларимиз оидатда май-июнь ойларидан кўпаяди, — дейди А.Курбонов.

— Сабаби, улар биологик жиҳатдан сув ҳарорати текширилиб, маълум дарражага тушнишади. Аксинча, орқали осётрни сунъий кўпайтириш орқали уроғ ҳамда чавоқларни олишга ўзлари ўрганинг таъминоти тизимида ёник айланма сув таъминоти тизимида сунъий ўртишибонинг оптимал технологияси ишлаб чиқиди.

— Махаллий шароитдаги ақсарият балиқларимиз оидатда май-июнь ойларидан кўпаяди, — дейди А.Курбонов.

— Сабаби, улар биологик жиҳатдан сув ҳарорати текширилиб, маълум дарражага тушнишади. Аксинча, орқали осётрни сунъий кўпайтириш орқали уроғ ҳамда чавоқларни олишга ўзлари ўрганинг таъминоти тизимида ёник айланма сув таъминоти тизимида сунъий ўртишибонинг оптимал технологияси ишлаб чиқиди.

— Махаллий шароитдаги ақсарият балиқларимиз оидатда май-июнь ойларидан кўпаяди, — дейди А.Курбонов.

— Сабаби, улар биологик жиҳатдан сув ҳарорати текширилиб, маълум дарражага тушнишади. Аксинча, орқали осётрни сунъий кўпайтириш орқали уроғ ҳамда чавоқларни олишга ўзлари ўрганинг таъминоти тизимида ёник айланма сув таъминоти тизимида сунъий ўртишибонинг оптимал технологияси ишлаб чиқиди.

— Махаллий шароитдаги ақсарият балиқларимиз оидатда май-июнь ойларидан кўпаяди, — дейди А.Курбонов.

— Сабаби, улар биологик жиҳатдан сув ҳарорати текширилиб, маълум дарражага тушнишади. Аксинча, орқали осётрни сунъий кўпайтириш орқали уроғ ҳамда чавоқларни олишга ўзлари ўрганинг таъминоти тизимида ёник айланма сув таъминоти тизимида сунъий ўртишибонинг оптимал технологияси ишлаб чиқиди.

— Махаллий шароитдаги ақсарият балиқларимиз оидатда май-июнь ойларидан кўпаяди, — дейди А.Курбонов.

— Сабаби, улар биологик жиҳатдан сув ҳарорати текширилиб, маълум дарражага тушнишади. Аксинча, орқали осётрни сунъий кўпайтириш орқали уроғ ҳамда чавоқларни олишга ўзлари ўрганинг таъминоти тизимида ёник айланма сув таъминоти тизимида сунъий ўртишибонинг оптимал технологияси ишлаб чиқиди.

— Махаллий шароитдаги ақсарият балиқларимиз оидатда май-июнь ойларидан кўпаяди, — дейди А.Курбонов.

— Сабаби, улар биологик жиҳатдан сув ҳарорати текширилиб, маълум дарражага тушнишади. Аксинча, орқали осётрни сунъий кўпайтириш орқали уроғ ҳамда чавоқларни олишга ўзлари ўрганинг таъминоти тизимида ёник айланма сув таъминоти тизимида сунъий ўртишибонинг оптимал технологияси ишлаб чиқиди.

— Махаллий шароитдаги ақсарият балиқларимиз оидатда май-июнь ойларидан кўпаяди

МОЗИЙ МИНТАКАСИ

АЛИШЕР НАВОИЙ ОБРАЗИННИНГ “ПРОТОТИП”ЛАРИ

**Наим КАРИМОВ,
академик**

**Миллий меъморий
анъаналар**

Ўзбекистонда кечётган оламшумул ислоҳотлар ва ўзгаришлар тасвирий ва монументал санъат олдига янги-янги вазифалар кўймокда.

Мамлакатимизнинг йирик шаҳарларида янги массивлар барпо этишида архитектура, уйсозлини ва шаҳарозилини борсаиди жаҳонда эришилган катта ютуклардан самарали фойдаланиши билан бирга, уларда милий меъморий анъаналарнинг хам барқ уриб туриши муҳим масалалардан бирдири.

“Милий меъморий анъаналар” дегандага факат мовий гумбазлар, осмонупар устунлар, тантанавор фавворолар эмас, улуг ўтмишдошларимиз номи билан атланган маъриғрат кошоналари ва уларнинг хайкаллари ҳам кўз одимигиза келади.

Зеро, янги массивларга келадиган минглаб зиёратчилар учун муҳими билонларин ажабтувуз киёфага ётга бўлишигина эмас, балки шу билонлар барпо этилган ва барпо этилаётак шаҳарлардан таралип турадиган миллий көлорит, миллий маданий бойлигимиз тимсоли билан буюк ўтмишдошларимизнинг барҳаёт руҳидир.

Шу масалада биз, ўзбеклар, етарпи тажрибага ёгамиш. Шундай тажрибалардан бирни ўзбек адабий тили ва ўзбек адабийтининг асосчиси Алишер Навоий ҳазратлари образи яратилган ҳайкал, кино, театр ва тасвирий санъат асарлари ю, XV асрдаги Ҳиротин эслатувчи “Алишер Навоий” метро бекатиди.

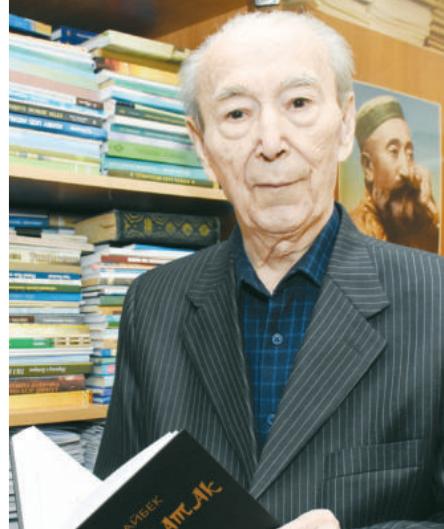
Биз ушбу маколада буюк Алишер Навоий образининг кинофильм, театр ва тасвирий санъат асарларида яратилишига доир базни мъалумотларни хурматли муштарилик этибиорига ҳавола килмоқчишимиз.

**Ҳазрат Навоий юбилейига
тайёргарлик**

Чўлпон “Туркестон” газетасининг 1924 йил 23 сентябрь сонидаги босилган “500 йил” мақоласида улуг ўзбек шоири тааллудининг 500 йиллик байрамини катта тантана билан нишонлаш, шу муборак сана муносабати билан улуг шоири асарларини нашрлаш тайёрлаш, хотирасини агадайлаштириш сингири муҳим масалаларни кун тартибага кўйган эди.

Ўзбек халқи 1937 йилда Пушкин вағонтининг 100 йиллигини рус шеърияти байрами сифатида кенг нишонлаганидан кейин Алишер Навоий ҳазратлари юбилейига тайёргарлик ишлари кўрила бошланди. 1938 йилда Алишер Навоий кўмитаси тузилиди. Олимпидаги ҳазрат Навоий яшаган тарихий давр, шоир ҳаётни ва ижодини ўрганишга, унинг Москва ва Ленинград сингари шаҳарлардаги давлат фондларида сакланётган асарларни тасвирий тадқиқ қилишга ғайран шиҳожат билан киришдилар.

Юбилей тадбирларида мухим масалалардан бирни Мир Алишер Навоий ҳаёда бардилини фильм ва драма яратиш, Тошкент шаҳрида эса шоир ҳайкални ўрнатиш эди. Алишер Навоий яшаган даврда фотография кааш этилмагани, шу даврда Европа мамлакатларири ривожланган тасвирий санъатининг Моварооннаҳарда ҳам вужудга келишига имкон бўлмагани учун адабий ва санъатда улуг ўзбек шоири ва давлат арабоби образини

яратиш мушкул ишлардан бирни эди. Шунинг учун ҳам, биринчи навбатда, XV асрда яратилган тарихий-мемуар асарлар, ажойиб нақшлар ва миниатюралар билан безалган кўлэзмаларни ўрганиш талаб этилди.

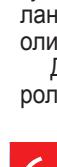
“Алишер Навоий” фильми сценарий музаллифларида билди. В.Шкловскийнинг ётироф этишича, уларга “материлларнинг жумладан, Ҳусайн Бойкаро саройда яшаган мусаввир Бехзод маданий бойлигимиз тимсоли билан бўй ўтмишдошларимизнинг барҳаёт руҳидир.

Арт. В.Шкловскийнинг сценарий синопсида Бехзод миниатюралари ишларни ўзига ўтказиб берди. Бу китобни тасвирий тарихий-мемуар асарларни яратишни ўзига ўтказиб берди. Барпо этилган китобни тасвирий тарихий-мемуар асарларни яратишни ўзига ўтказиб берди.

Кино усталири миниатюраларнинг роли ҳаёда ҳайякон билан сўзлаган бўлмасинтар, уларда ҳазрат Навоий киёфасининг барча нозик кираплари акс этирилган, дейиш кийин. Шунинг учун ҳам бу миниатюралардан ташкири шоирнинг ўзининг асарларини ҳам ўқиш айни муддао эди.

Мехр ва муҳаббатни, назокат ва нафосатни, адолат ва садоқатни жушиб кўйлаган, эзгу ниятини ва пок қалби инсонларни афсоновор маҳорат билан яратган мутафакkир асарларини ўқиб, унинг айника, руҳий олами тўғрисида озми-кўпми тасаввур ҳосил қилиш мумкин эди.

**СҮНГГИЙ ЙИЛЛАРДА
ЭСА УЛУГЛАРИМИЗ
ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОНДА
АРДОҚЛАНИБИНГА
КОЛМАЙ, УЛАРНИНГ
ХОТИРАСИНИ
АБДАЙЛАШТИРИШ
ИШЛАРИ ЖАДАЛ
СУРЬАТДА КЕТМОҚДА.
ЯКИН КЕЛАЖАҚДА УЛАР
ХОТИРАСИГА БАРПО
ЭТИЛАЖАК КОШОНАЛАР,
МУЗЕЙЛАР, ҲАЙКАЛ ВА
ПОРТРЕТЛАРНИ ЯРАТИШДА
ЮҚОРИДА ТИГА ОЛИНГАН
ИБРАТЛИ ТАЖРИБА
ЭТЬИБОРГА ОЛИНАДИ, ДЕБ
УМИД ҚИЛАМИЗ.**

ролини эса Етим Бобоқонов ижро этиши ва фильмга А.И.Усольцев режиссёрик килиши лозим эди. Фильмни суратга олуви гурух декорацияни поездга ортиб.

Москвага етиб борганида пойтахт осмони дирижаблар билан тўла, Москва эса бугун ё эртага бошланадиган уруш хавфи остида яшайтган эди.

Фильм устидаги иш уруш тутагандан кейнингнига давом этирилди. Фильмга Комил Ёрматов бosh режиссёр этиб

тасдиқланди. Алишер Навоий ва Ҳусайн Бойкаро роллари эса “Тохир ва Зухра” фильмида бош ролларни икро этган Раззок Ҳамроев билан Асад Исматова топширилди.

Ёрматов Аброр Ҳидоятовдек актёр рад этилиб, бош қаҳрамон ролига ҳеч кимга таниш бўлмаган Раззок Ҳамроев танланганни ҳақида сўзлаб, фақат шу сўзларнига айтган: “...Алишер Навоий ролига ўзининг ўтиқ зеҳни, аристократик киёфаси, теран заковати ва юқсан саҳна маҳорат билан кўзга ташланиб турвичи ёш артист Раззок Ҳамроевни таклиф килдим. Экранда буюк Алишер Навоий, ёки Ҳусайн Бойкаро образлари “прототиплари” топила бошлади.

Одатда ажойиб ҳаёт йўйлини босиб ўтган ёки жанг майдонida қаҳрамонлик наумасини кўрсатганни киши ҳаёти ҳақида бадий асар ёзилса, у ўзига багишланган асардаги бош қаҳрамон образи яратилишида прототип бўлиб хизмат қилиди.

Мусаввир ёки ҳайкалтаро яратиласижа ҳаётини кишини ахтаради ва бу киши портрет ёки ҳайкалнинг майдонiga келишида келишида бадий асар ёзилса, у ўзига багишланган асардаги бош қаҳрамон образини яратишда “прототип” топила бошлади.

Арт. Аброр Ҳидоятовдек актёр рад этилиб, бош қаҳрамон ролига ҳеч кимга таниш бўлмаган Раззок Ҳамроев танланганни ҳақида сўзлаб, фақат шу сўзларнига айтган: “...Алишер Навоий ролига ўзининг ўтиқ зеҳни, аристократик киёфаси, теран заковати ва юқсан саҳна маҳорат билан кўзга ташланиб турвичи ёш артист Раззок Ҳамроевни таклиф килдим. Экранда буюк Алишер Навоий, ёки Ҳусайн Бойкаро образлари “прототиплари” топила бошлади.

ССРДаги давлат кутубхоналари ва хусусий фондларидан Алишер Навоий даврига оид, шунингдек, шоирнинг бадий ва иммий асарларини ўрганиш, бундан ташкири, хилхонадан топилган ашё

Алишер Навоий образининг иккинчи “прототип”и

Алишер Навоий юбилейини олий даврда ўтқазиб учун улуг шоир яшаган тарихий-маддинада даврони ўрганиши, шакшубасиз, лозим эди. Совет ҳукумати ҳазрат Навоий яшаган давр тўргисида аниқ тасаввур ҳосил қилиш мақсадида темурийлар хилхонасини очиб, шу ерда археолог ва антрополог ишлар олиб бориши лозим, деб хисоблади. (Бунда совет давлатининг темурийлардан қолган кимматбахо бўлумларни топиш ва давлат хизасини бойитиш мақсади ҳам бўлган.)

ССРДаги давлат кутубхоналари ва хусусий фондларидан Алишер Навоий даврига оид, шунингдек, шоирнинг бадий ва иммий асарларини ўрганиш, бундан ташкири, хилхонадан топилган ашё

“АГАР ДРАМА ЁКИ
ТРАГЕДИЯ ҚАҲРАМОНИ
МИРЗО УЛУГБЕК ЁКИ
ҲАМЛЕТ СИНГАРИ
ТАРИХИЙ ШАҲС
БЎЛСА, РЕЖИССЁР
АКТЕРЛАР ОРАСИДАН
ШУ ҚАҲРАМОННИНГ
ТАШКИ ВА ИЧКИ
ОЛАМИНИ ҲАҚҚОНӢ
АҚС ЭТТИРА ОЛАДИГАН
АКТЕРНИ ТАНЛайди.
БУНДА АКТЕР АМПЛУАСИ
МУҲИМ АҲАМАИЯТГА ЭГА.
АДАБИЁТ ВА САНЪАТ
АСАРЛАРИДА ҚАҲРАМОН
ОБРАЗИНЯНГЯРИШ СИНГАРИ
ВА ВОСИТАЛАРДА ҚАНДАЙ
АТАЛМАСИН, БИЗ ҚЎЙИДА
УЛАРНИ ШАРГЛИ РАВИШДА
“ПРОТОТИП” ДЕЙИШГА
МАЖБУР БЎЛДИК.

кексалик пайтидаги портретини яратади. В.Кайдалов бу портретда кексалик оғиз-кўулларидаги заковат жилоларини меҳр билан тасвирлайди. Аммо соколидаги кексалик киривони усталик билан кўрсатсан бўлса-да, нима учундир Ҳамид Олимжон “прототип”и бўлган портретдаги ҳазрат Навоийнинг кора қашларини айнан колдирган. Балки мусаввир улуг шоир кексайсан бўлишига қарамай, хали ҳам унинг қалбида ёшлик тароналари янграб турибди, деган некин фикри оғиз сурмоқчи бўлгандир.

Алихонтўра Согуний улуг шоир образини “прототип”ларидан бири сифатида ҳам ўзбек ҳалқи тарихида колади.

Шоир образининг энг машҳур “прототип”лари

Үйнун ва Иззат Султоннинг “Алишер Навоий” драмаси ўзбек тартибида санъати шоирларидан бири сифатида ўтироф этилган. Бу асрар 1945 йил 1 апредла илк бор намойиш этилган. Спектаклда Алишер Навоий образини ССРР ҳалқи артист Аброр Ҳидоятов яратган. Тошкент театрида расомларни тасвирлайдиган Ҳамид Олимжон билан ўзбек музикасидан мактабидан боради.

Лекин спектакль фақат томошабининг эмас, балки, энг аввало, юкори идораларда тасдиқланган комиссиянинг фикрини бўлди. Спектаклдан кўрсатсан бўлса-да, нима учундир Ҳамид Олимжон билан ўзбек музикасидан мактабидан боради.

Уйнун ёки Ҳамид Олимжон билан ўзбек музикасидан мактабидан боради. 1940 йилдан 1947 йилгача бўлган ижоди ҳаётини асоссан, Алишер Навоий портретини яратиши, унинг асарларини бешаш ишига багишлади. Шу йилларда башка истеъодидор мусаввирлар ҳам ҳазрат Навоий образига мурожаат этганини ўзига ўтказиб берди.

Лекин Алишер Навоий мавзусига мурожаат этишдан аввал улуг шоир ҳаёда дастлабла маълумотга эга бўлиши мақсадида 1938 йилда тузилган Алишер Навоий кўмитаси расири ўринбосари Ҳамид Олимжон билан учрашган. У кейин ҳам шоир билан ўзган мутафакkирни ўтироф этишини ўзига ўтказиб берди. Бу йилда мутафакkирни ўтироф этишини ўзига ўтказиб берди. Барои Ҳамид Олимжон билан мутафакkирни ўтироф этишини ўзига ўтказиб берди.

Ҳамид Олимжон билан ўзига ўтказиб берди. Барои Ҳамид Олимжон билан ўзига ўтказиб берди. Барои Ҳамид Олимжон билан ўзига ўтказиб берди.

Гап шундаки, В.Кайдаловнинг “Алишер Навоий” портрети Алишер Навоий юбилейи кўмитаси (раиси А.Абдурахмонов, ўринбосари Ҳ.Олимжон) томонидан мактубланган учун улуг шоир ҳаётини ўтироф этишини ўзига ўтказиб берди.

Спектакль режиссёри, расоми ва гриմ-эри Алишер Навоий ролини ишлайди. Алишер Навоий образини тасвирлайдиган китоблар, пла-катлар, марказларда фақат шу портретдан фойдаланинг мумкин. Бу спектаклдан оиди.

Спектакль режиссёри, расоми ва гри-м-эри Алишер Навоий ролини ишлайди. Алишер Навоий образини тасвирлайдиган китоблар, пла-катлар, марказларда фақат шу портретдан фойдаланинг мумкин. Бу спектаклдан оиди.

Спектакль режиссёри, расоми ва гри-м-эри Али